

ELENA FAUR

SEXTIL PUȘCARIU DESPRE METAFORA LINGVISTIC-CONCEPTUALĂ A LIMBII ROMÂNE

Una dintre preocupările mele majore din ultimii ani a constituit-o problematica conținutului semantic al imaginii din metafora lingvistică. Astăzi este pe deplin acceptată ideea că, în procesul metaforic, prin care se instituie conținuturi cognitive noi pentru realități inedite ale experienței, are loc o proiecție transdomenială a imaginii asociate termenului-sursă (vehicolului sau remei) la țintă (topic sau temă). Tematizarea acestei teze ca fiind definitorie pentru procesul metaforic și impunerea ei irevocabilă a fost făcută de către semantica cognitivă de orientare lakoviană (vezi Lakoff–Johnson 2003). Cu toate acestea, cum am argumentat în teza mea de doctorat, studiul cel mai extins pe care l-am scris pe această temă, imaginea rămâne, în această orientare, exterioară conținutului semantic al cuvintelor (Faur 2013a)¹. Premisa fundamentală pe care încercam să o demonstrez acolo era aceea că cei doi termeni angajați în procesul metaforic, aparținând unor domenii semantice eterogene, nu sunt conținuturi conceptuale ale gândirii, cum se propunea în cadrul orientării „cognitivistă”, ci semnificate sau conținuturi lingvistice ale unor limbi istoric constituite. Din perspectiva dezvoltării disciplinare a semanticii integrale coșeriene asumate în teză, imaginea însăși, care se transferă de la vehicolul metaforic la topic, *nu este izolată nici de conceptele lingvistice sau de „idei” și nici de viziunea lumii emergentă în limbile istorice*. În lucrarea de față voi încerca să demonstrez că cercetarea propusă în teza mea de doctorat reia, în esență, același obiectiv primordial trasat încă din prima jumătate a secolului al XX-lea în cadrul „școlii lingvistice clujene” de către Sextil Pușcariu: acela de a investiga „imaginația lingvistică”, în primul rând „imaginea” și „metafora”, ca dimensiuni fundamentale ale „simbolismului esențial al limbii” și ale „cugetării lingvistice” (Pușcariu 1940; vezi, de asemenea, Borcilă 2003a).

Afiliindu-se „spiritului” „vremii” sale și studiind, în acest sens, limba română în strânsă conexiune cu istoria și cultura poporului în care aceasta s-a format, Sextil Pușcariu a trasat liniile majore ale unei concepții ce depășea, în multe privințe, curentele lingvistice europene ale momentului istoric respectiv.

În pofida unei asemenea evaluări, după cunoștința mea, despre „originalitatea” „concepției lingvistice” a lui S. Pușcariu sau, cel puțin, a unor „elemente” sau a unor „puncte de vedere” exprimate de acesta s-a scris foarte puțin (vezi Coja 1989)². Unul dintre aspectele care ne obligă să acordăm un rol central, astăzi, tocmai acestei „poziții «dizidente»”, cum o numește Mircea Borcilă (*ibidem*), în exe-

¹ Discuția este reluată și în Faur (2013b).

² Pentru o evaluare globală a exegezei operei lui S. Pușcariu din acest unghi de vedere, a se vedea Borcilă 2003a, 2015.

geza operei lui S. Pușcariu, este modul în care fondatorul școlii lingvistice clujene abordează fenomenul metaforei în capodopera sa, *Limba română*, vol. I. *Privire generală* (1940). Reproduc mai jos pasajul care constituie elementul-cheie al demonstrației mele, din acest unghi de vedere:

„Când nu gășesc în limbă un cuvânt pentru un anumit complex de reprezentări – sau mi se pare că vorba prin care se redă de obicei acest complex nu e destul de evocativă – întrebuițez o metaforă. În loc de a numi ceva, numesc altceva, cu care acel ceva are o notă comună atât de izbitoare, încât ascultătorul meu [...] e în stare să întregască, din imaginația sa, notele rămase neexprimate” (Pușcariu 1940, p. 119).

Cu toate că, în acest volum, lingvistul clujean tratează metafora doar foarte succint, urmând a se „ocupa pe larg de ea în volumul despre *Gândirea lingvistică*” (*ibidem*, p. 120) – volum pe care nu a mai apucat însă, cum se știe, să îl mai scrie –, o interpretare corectă a pasajului citat, în contextul său teoretic, oferă o perspectivă cu totul originală asupra fenomenului tratat. Încă de la începutul acestui pasaj, se poate observa că, în perspectiva gândirii lui Sextil Pușcariu, metafora este dezbrăcată de sensul canonic *retoric* de simplu „ornament stilistic” sau de „element figurativ al vorbirii”. Dacă pentru retorica și stilistica tradițională, și chiar și pentru stilistica modernă, descendentă din aceasta, metafora este și rămâne o „figură de stil” care ar putea, foarte bine, să fie evitată sau, în cel mai bun caz, înlocuită, în vorbire, cu un semnificat direct, existent și fixat deja în norma limbii (vezi Bucă–Evseev 1976, Slave 1991 ș.a.)³, pentru savantul clujean, metafora emerge atunci „când *nu gășesc* în limbă un cuvânt pentru un anumit complex de reprezentări”. Astfel, „întrebuițez o metaforă” nu pentru „a suplini” o „insuficiență a expresiei”, ci pentru a *conceptualiza* un aspect inedit al experienței. Împotriva tradiției adânc înrădăcinate în cercetările asupra „figurativității” în limbaj, întemeietorul Universității clujene afirmă, în aceste rânduri, tocmai funcția cognitivă și „nonretorică” a metaforei. În alți termeni, *funcția metaforei* din limbaj nu ar mai fi, pentru gândirea lui S. Pușcariu, una „figurativă”, prin care s-ar adăuga o nuanță „expresivă” sau „plastică” la dimensiunea materială a semnului, fără a admite, în același timp, și o schimbare în conținut, iar *finalitatea* acesteia nu ar fi, nicidecum, așa cum încă se mai admite și astăzi în anumite cercetări de specialitate⁴, aceea de a aduce un simplu spor *expresiv*. Sporul este, dimpotrivă, unul *cognitiv*, întrucât prin expresia metaforică se instituie, în vorbirea obișnuită, conținuturi cognitive *noi* pentru aspecte *noi* ale experienței sau, în cuvintele lui Sextil Pușcariu, „pentru un anumit complex

³ Potrivit asumării unei astfel de poziții, o instanță metaforică de tipul *păr de aur* este interpretată ca denumind „o calitate a părului pentru care folosim în mod obișnuit semnificatul *blond*” (Bucă–Evseev 1976, p. 55).

⁴ De exemplu, A. Bidu-Vrâncă și N. Forăscu (1988, p. 155) explică faptul că folosirea, într-un exemplu selectat din basmul *Greuceanu*, a celui de-al doilea sens, respectiv a sensului figurat al adjectivului „CĂTRĂNIT” – definit în dicționar ca „amărât, supărat, necăjit” („avea de ce să fie *cătrănită* și amărâtă: căci nu mai avea nici soț, nici fete, nici gineri”) – aduce un *spor expresiv* contextului respectiv, deoarece acesta este marcat stilistic față de sensul propriu, „negru, de culoarea catranului”.

de reprezentări”. Aceste elemente noi ale percepției care intervin în experiență nu mai pot fi numite prin aceeași „vorbă” „prin care se redă de obicei acest complex”, deoarece ea nu este suficient de „evocativă”. Atunci intervine, inevitabil, metafora.

Este adevărat că savantul român nu indică, în mod foarte precis, atunci când folosește termenul „cuvânt”, că, prin acesta, *el vizează efectiv conținutul și nu expresia simbolului*. Totuși, valoarea pe care autorul o acordă, în „cuvânt”, *conținutului, în detrimentul expresiei*, este scoasă în evidență în mod constant de Sextil Pușcariu, cu o subliniere aparte într-un studiu din 1930 (vezi Pușcariu 1930/1933), în care critică prea marea „atenție acordată sunetului” în cercetările lingvistice, întreprinse pe baze neogramatice. În acest studiu el își formulează poziția proprie, potrivit căreia „sunetele nu sunt decât exteriorizarea unui gând, care, acesta, formează partea esențială, conținutul cuvântului” (*ibidem*, p. 19). Mircea Borcilă (2015, p. 32) vede în această frază expresia sintetică a „nucleului central” al concepției lui S. Pușcariu și o explicitează, mai departe, astfel: „«sunetele» cuprind, aici, expresia «simbolului», iar «gândul» vizează, firește, un conținut «cugetat» intuitiv prin care «lumea» se «reoglindește în limba noastră». Mergând un pas și mai departe, se poate acum specifica și faptul că, fiind un conținut „cugetat”, el este, prin natura lui, *cognitiv*, o formă de cunoaștere care emerge în momentul „luării de contact” cu lumea, iar lumea, astfel transformată, „se „reoglindește”, înapoi, în „limba noastră”. „Resorturile de ordin cognitiv” pe care le presupune metafora la Sextil Pușcariu au fost menționate, în treacăt, și într-un studiu al lui I. Milică (2015a). Deși recunoaște metaforele ca forme ale unei cunoașteri și observă faptul că S. Pușcariu acordă atât metaforei, cât și imaginii un important rol „cognitiv” (și „explicativ”) în discursul conceptual, autorul se restrânge, din păcate, la sublinierea acestui rol doar pentru tipul de text științific (vezi și Milică 2015b).

Pentru Sextil Pușcariu, elementul care declanșează întreaga dinamică metaforică, potrivit pasajului reprodus mai sus, este „un anumit complex de reprezentări” trezit în mintea vorbitorului de percepția inedită asupra unui obiect sau fenomen care se prezintă la un moment dat în experiența cuiva. Să luăm exemplul concret al unei metafore din limba română, prezentat de S. Pușcariu însuși: *buză unui vas sau a unei răni*. Topicul, tema sau, în terminologia semanticii cognitive, termenul-„țintă” al acestei metafore este semnificatul *vas* sau *rană*⁵, iar vehicolul, rema sau termenul-„sursă” este semnificatul *buză*. Reluând explicația lui Pușcariu pentru acest caz concret, aspectul perceptual-imagistic inedit, sesizat instantaneu în contactul cuiva cu un anumit *vas* sau cu o anumită *rană*, este *forma de deschizătură* care le „mărginește de jur împrejur”. Pentru că imaginea este insolită în raport cu experiența umană de până atunci cu acest tip de obiecte sau de leziuni ale corpului nostru, forma sesizată nu poate fi inclusă între „reprezentările” sau „imaginile” care se asociază sau se subordonează, de obicei, semnificatului lexical *vas* sau celui de

⁵ Fac aici mențiunea că, din perspectiva semanticii cognitive, cei doi termeni care intră în procesul metaforic nu contează ca *semnificate ale unor limbi istorice*, ci sunt decelabile la un *nivel conceptual al gândirii*, anterior celui lingvistic. Asupra acestui aspect voi reveni mai târziu.

rană. De aceea, imaginea inedită nu poate fi numită direct prin „vorba” sau, cum am spune astăzi, semnificatul „prin care se redă de obicei acest complex”. Atunci, „în loc de a numi” obiectul care este designat, de obicei, prin semnificatul *vas* sau *rană*, „numesc altceva”, respectiv obiectul *buză*, „cu care acel ceva are o notă comună [...] izbitoare”, respectiv *imaginea de formă de deschizătură care împrejmuiește un anumit lucru*.

Gândul original al lui Pușcariu în explicarea naturii cognitive a metaforei a fost reluat și continuat de lingvistica integrală (Coșeriu 1985). În sinteză, premisele majore pe care le stabilește Eugeniu Coșeriu (1967, 1985) în abordarea metaforei vizează (a) încadrarea actului metaforic, cu prioritate, în funcția *legein* a limbajului, în care, prin operațiile de „determinare reciprocă a universalilor”, este vizată o finalitate cognitiv-designativă și b) situarea metaforei la *palierul universal al vorbirii* și în *actul designației*, în care „se stabilesc” „des relations dans ce monde et avec ce monde” (Coșeriu 2001, p. 81). Sextil Pușcariu, desigur, nu făcea, explicit, în contextul citat, distincția între cele două funcții ale limbajului, funcția *denominativă* („numire”) și cea *a spunerii*. Chiar dacă nu dispunea de o concepție organizată pe trei paliere distincte ale activității de vorbire și nici nu urmărea, în principiu, un obiectiv atât de amplu ca acela al lingvisticii integrale coșeriene, poziția lui Sextil Pușcariu nu este, în esență, foarte diferită de a lui Eugeniu Coșeriu. Multe pasaje din volumul I al *Limbii române* dovedesc faptul că S. Pușcariu avea în minte o diferență foarte clară între semnificat și desemnare, chiar dacă nu folosea, totuși, această distincție terminologică. Unul dintre aceste pasaje este cel referitor la actul metaforic. În acest pasaj se afirmă că necesitatea metaforei apare pentru că „nu găsesc în limbă un cuvânt pentru un anumit complex de reprezentări” atunci când vreau să „numesc ceva”. Este cert că actul vizat aici de savantul clujean este unul de *orientare a unui semnificat spre o realitate a experienței*, deci este un *act de designare*. Însă, deoarece această realitate se dovedește a fi cu totul nouă în raport cu experiențele anterioare, iar aspectul inedit ce trebuie conceptualizat („numit”) nu se lasă captat sub un anumit semnificat existent deja în limbă, actul unei designări directe nu mai este posibil. Finalizarea procesului semantic are loc, astfel, abia prin „numirea” metaforică ce se va realiza odată cu împrumutul imagistic transdomenial.

Mai recent, dezvoltarea nucleului teoretic și conceptual al teoriei coșeriene a metaforei a fost propusă de Mircea Borcilă (2003b, 2013a). Profesorul clujean a inițiat, pe aceste baze și elaborarea unui „model” al funcționării metaforei designaționale (sau al „metasemiei”, în terminologia sa), pe paliere de structurare semantică⁶. În cadrul teoretic al integralismului lingvistic, se poate preciza mai clar că imaginea care se asociază semnificatului apare în actul de designare, prin care semnificatul este focalizat și îndreptat, prin determinare directă, spre un anumit obiect al experienței. În cazul metaforei însă, aspectul inedit, situat *la nivelul per-*

⁶ O prezentare mai extinsă a modelului elaborat de M. Borcilă și a operațiilor metasemice am întreprins în Faur 2013a.

cepției și al cunoașterii lucrurilor, se află în discontinuitate cu designatele posibile ale topicului (de exemplu, ale semnificatului lexical *vas* din exemplul discutat), datorită caracterului său ireductibil la experiențele anterioare (*operația diasemică*). El nu mai poate fi numit *direct* prin semnificatul *vas*, dat fiind că, *la nivel reprezentational*, acest semnificat prezintă „un deficit schematic-imagistic în raport cu aspectul inedit al percepției” (Borcilă 2013a). Apare, astfel, nevoia „căutării” unei determinări „indirecte” (*operația endosemică*), prin care aspectul insolit este pus „în perspectiva” imaginii asociate, la palierul reprezentational, cu vehicolul, respectiv cu semnificatul lexical *buză*. În acest punct, S. Pușcariu a observat foarte pertinent că, dintre toate imaginile „cuprinse în cuvântul *buză* în sens propriu – precum reprezentarea unei mase cărnoase, a unor anumite mișcări, a culorii roșii etc. –, [...] se reține una singură, cea de mărginire de jur împrejur a unei deschizături”. Ea se activează spontan în momentul în care vorbitorul are viziunea unei realități surprinzătoare apărute în orizontul fenomenal. „Reprezentarea” este transferată apoi din domeniul semnificațional al termenului *buză* în domeniul semnificatului *vas* (*operația episemică*). În „transgresiunea domeniială” are loc, astfel, „identificarea” și exprimarea aspectului insolit prin imaginea asociată termenului *buză*.

În lumina acestor fapte, se observă că premisa fundamentală care stă la temelia inovațiilor propuse în metaforologie de mișcarea „cognitivistă” fusese de mult întrezărită, de Sextil Pușcariu și, ulterior, de Eugeniu Coșeriu. Dincolo de precedența în ordine temporală, de o importanță mult mai mare rămâne faptul că bazele teoretice pe care s-a fundamentat concepția „culturală” (cf. Borcilă 2013b) asupra metaforei au fost mult mai solid articulate.

Când se referă la „serii întregi de metafore”, unde vehicolul metaforic este termenul „gură”, S. Pușcariu pare a anticipa ceea ce mai târziu va deveni punctul arhimedic al argumentației orientării cognitiviste lakoviene privind statutul imaginii în procesul metaforic: „*Gura* e organul prin care *i n t r o d u c e m* alimentele în corp. Prin asemănare, vorbim și de *gura sacului, a pivniței, a fântânii, a prăpastiei*. Dar *gura* e și organul prin care *v â r s ă m* sau *s c u i p ă m*. De aceea, oricine va înțelege expresii figurate ca *Gurile Dunării, gura tunului, gura hornului* etc. *Gura* cu dinții mai e și organul cu care *t ă i e m* bucatele pe care vrem să le mâncăm, deci se zice și *gura coasei = tăișul ei*” (Pușcariu 1940, p. 120). Diferența de abordare a fenomenului rămâne însă revelatoare. Cum se știe, pentru semantica cognitivă schemele imagistice de care face uz gândirea metaforică umană sunt *tipare universale ale experiențelor pre-verbale* ale corpului în lume, iar metaforele, prin natura lor, sunt *conceptuale și pre-lingvistice*. Viziunea de ansamblu în care se încadrează studiul metaforei la S. Pușcariu este radical diferită în raport cu poziția cognitivă. Pentru savantul român, „metafora” nu poate fi studiată decât în interiorul unei activități lingvistice istoric-culturale, care se constituie în mod permanent în relație cu istoria, societatea, geografia specifică unui popor. Prin urmare, ea „face parte din specificul fiecărei limbi și reflectă, până la un oarecare grad, împr-

jurările istorice, geografice și sociale în care s-a dezvoltat limba respectivă” (*ibidem*, p. 120). Spre deosebire, deci, de semantica cognitivă care se fundamentează pe teza unei mișcări continue și unidirecționale de la percepție înspre limbaj, o teză care nu mai permite, apoi, în nici un fel, accesul la o explicație de natură istoric-culturală, Sextil Pușcariu parcurge exact traseul invers. Se pornește, aici, de la chiar asumarea conținutului semantic al „cuvintelor” și de la „istoria” lor culturală ca factori determinanți în procesul metaforic însuși. În metafore precum *închegarea unui gând, oamenii se îmbulzesc, a înțărca un copil* etc., motivația transferului imagistic de la termenul-sursă la termenul-țintă ar fi foarte dificil de explicat în absența recurgerii la o integrare între istoria „cuvintelor” limbii române, condițiile geografice în care s-a dezvoltat această limbă și „sfera de activitate a vieții” românești, păstoritul. De exemplu, în metafora *închegarea unui gând*, atât „căutarea” determinării „indirecte” în domeniul vieții pastorale, cât și găsirea ei ca imagine subordonată semnificatului *închegare*, pot fi explicate numai ținând cont de toți acești factori împreună: elementele privitoare la „istoria” cuvântului, precum etimologia sa (din lat. pop. *in-coagulare*), împreună cu elementele referitoare la viața pastorală a românilor care au dat sensul propriu originar al acestui cuvânt, acela de a fi folosit „despre lapte” și în strânsă legătură cu tehnica de „a face (cu ajutorul cheagului)” ca laptele „să se strângă sau să se grămădească (la un loc), întărindu-se” și coagulându-se (DA II, s.v.). Aspectul insolit sesizat la un moment dat cu privire la un anumit „gând”, care inițial, era dificil de specificat prin raportare la cunoașterea noastră anterioară a felului în care considerăm entitățile mentale – de exemplu, adânci, superficiale, sporadice etc. – poate fi acum conceptualizat prin punerea în perspectiva imaginii asociate cu/în semnificatului limbii române *închegare*. Nu este lipsit de însemnătate să se observe, în acest context, și faptul că acest aspect nou ar fi poate imposibil de conceptualizat în alte limbi prin recursul la aceeași imagine pregnantă a modului în care laptele se coagulează cu ajutorul cheagului. Explicația rămâne valabilă și pentru celelalte metafore amintite. Și în cazul lor, alegerea vehiculelor metaforice *a se îmbulzi* – derivat de la *bulz* „masă (de ceva) de formă (aproape) sferică”, care păstrează intactă imaginea originară a formei unui cocoloș sau a unui bulgăre (de caș, de mămligă etc.) – și *a înțărca* – derivat de la *țarc*, având sensul de „a separa mieii de oi într-un țarc”⁷, și în strânsă legătură cu ocupația străveche a păstoritului – dovedesc adâncă înrădăcinare a cunoașterii vorbitorului limbii române în cultura și istoria proprie și nu, așa cum ne învață cognitivismul actual, în simpla interacțiune a corpului cu lumea.

Important de semnalat, mi se pare, în final, și faptul că, într-o astfel de interpretare, cel care rămâne cel mai puțin afectat din punct de vedere semantic este tocmai semnificatul situat în poziția vehicolului metaforei: transferul imaginii subordonate acestuia nici nu sărăcește semnificatul lexical și posibilitățile lui designative, dar nici nu îi adaugă vreun „spor” de natură „expresivă” sau „cognitivă”. Topicul, în

⁷ Pentru interpretarea acestui exemplu a se vedea și Slave 1991, p. 27.

schimb, va continua să designeze aceleași obiecte ale experienței pe care le designa anterior intrării în procesul metaforic, dar, în același timp, îmbogățit fiind cu conținutul imagistic nou împrumutat, va putea fi aplicat, de acum înainte, și unor alte realități, designabile tocmai prin conținutul metaforic nou conceptualizat.

În perspectiva dezvoltării disciplinare actuale a lingvisticii integrale, subliniez poziția actuală a studiilor noastre integraliste, conform căreia această „adăugare de conținut cognitiv” se realizează printr-un „salt semantic” în raport cu semnificațiile primare angajate în metaforă. Prin urmare, procesul metaforic în limbaj este orientat înspre *specificarea semantică* a unor aspecte concrete ale experienței. În esență, această interpretare nu face altceva decât să continue și să complinească firesc filonul central al argumentației lui Pușcariu, potrivit căreia „metafora este un izvor nesecat de îmbogățire a tezaurului lexical” al unei limbi (Pușcariu 1940, p. 120).

ABREVIERI BIBLIOGRAFICE. SIGLE

- Bidu-Vrânceanu-Forăscu 1988 = A. Bidu-Vrânceanu, N Forăscu, *Cuvinte și sensuri*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1988.
- Borcilă 2003a = M. Borcilă, *Sextil Pușcariu – un precursor al lingvisticii integrale*, în *Întâlniri între filologi români și germani*. Actele colocviului de la Cluj-Napoca, 24–26 mai 2002 – *Deutsches und rumänische Philologen in der Begegnung*. Akten des gleichnamigen Kolloquiums in Cluj-Napoca, vom 24.–26. Mai 2002, Cluj-Napoca, Editura Clusium, 2003, p. 66–79.
- Borcilă 2003b = M. Borcilă, *Lingvistica integrală și fundamentele metaforologiei*, în DR, serie nouă, VII–VIII, 2002–2003, p. 47–77.
- Borcilă 2013a = M. Borcilă, *Probleme de lingvistică integrală (Prelegeri masterale)*, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca, 2013.
- Borcilă 2013b = M. Borcilă, *Sextil Pușcariu și studiul cognitiv-cultural al limbii române*. Comunicare prezentată la *Conferința Internațională „Zilele Sextil Pușcariu”. Ediția I, Cluj-Napoca, 12–13 septembrie 2013*.
- Borcilă 2015 = M. Borcilă, *Cu privire la concepția fondatoare a lui Sextil Pușcariu*, în CSP Cluj, I, p. 29–36.
- Bucă-Evseev 1976 = M. Bucă, I. Evseev, *Probleme de semasiologie*, Timișoara, Editura Facla, 1976.
- Coja 1989 = I. Coja, *Sextil Pușcariu*, în *Istoria gândirii lingvistice românești. Texte comentate*, vol. II, Universitatea din București, 1989.
- Coșeriu 1967 = E. Coșeriu, *Determinación y entorno*, în E. Coșeriu, *Teoría del lenguaje y lingüística general. Cinco estudios* [1955], Madrid, Editorial Gredos, 1967, p. 282–323.
- Coșeriu 1985 = E. Coșeriu, *La creación metaforica en el lenguaje*, în *El hombre y su lenguaje. Estudios de teoría y metodología lingüística* [1952], Madrid, Editorial Gredos, 1985, p. 66–102.
- Coșeriu 2001 = E. Coșeriu, *Le langage: diacriticon tes ousias. Dix thèses à propos de l'essence du langage et du signifié*, în D. Keller, J. P. Durafour, J. F. P. Bonnot, R. Stock (eds.), *Percevoir: Monde et langage. Invariance et variabilité du sens vécu*, Hayen, Mardaga, 2001, p. 79–83.
- CSP Cluj = *Caietele Sextil Pușcariu*, I. *Actele Conferinței Internaționale „Zilele Sextil Pușcariu”*. Ediția I, Cluj-Napoca, 12–13 septembrie 2013, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2015; II, Cluj-Napoca, Editura Scriptor, 2015.
- DA II = Academia Română, *Dicționarul limbii române*. Întocmit și publicat după îndemnul și cu cheltuiala Maiestății Sale Regelui Carol I. Tomul II, Partea I. F–I, București, Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului. Imprimeria Națională, 1934.
- DR = „Dacoromania”. Buletinul „Muzeului Limbei Române, I, 1920–1921 (apărut: 1921); II, 1921–1922 (apărut: 1922); III, 1922–1923 (apărut: 1924); IV, partea I și partea a II-a, 1924–1926 (apă-

- rut: 1927); V, 1927–1928 (apărut: 1929); VI, 1929–1930 (apărut: 1931); VII, 1931–1933 (apărut: 1934); VIII, 1934–1935 (apărut: 1936); IX, 1936–1937 (apărut: 1938); X, partea I [și partea a II-a] (apărut: 1941, 1943); XI (apărut: 1948).
- Faur 2013a = E. Faur, *Semantica cognitivă și emergența studiilor elocutionale*. Teză de doctorat, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca, 2013.
- Faur 2013b = E. Faur, *Integral Semantics and Conceptual Metaphor. Rethinking Conceptual Metaphor within an Integral Semantics Framework*, în „Journal of Cognitive Semiotics”. Issue: *Conceptual Metaphor Theory: Thirty Years After*, V, 2013, nr. 1–2, p. 108–139.
- Lakoff–Johnson 2003 = G. Lakoff, M. Johnson, *Metaphors we live by* [1980], Chicago–London, The University of Chicago Press, 2003.
- Milică 2015a = I. Milică, *Recursul la metaforă în opera științifică a lui Sextil Pușcariu*, în CSP Cluj, I, p. 109–128.
- Milică 2015b = I. Milică, *Conceptia stilistică a lui Sextil Pușcariu*, în CSP Cluj, II, 1915, p. 253–261.
- Pușcariu 1930/1933 = S. Pușcariu, *Lingvistica modernă și evoluția ei. Lecția de deschidere a d-lui Sextil Pușcariu la Serbările Jubiliare ale Universității din Cluj, 21 octombrie 1930*. Editat de Ioachim Crăciun, Cluj, Tipografia Cartea Românească, 1933, p. 114–123.
- Pușcariu 1940 = S. Pușcariu, *Limba română, I. Privire generală*, București, Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol II”, 1940.
- Slave 1991 = E. Slave, *Metafora în limba română. Comentarii și aplicații*, București, Editura Științifică, 1991.

SEXTIL PUȘCARIU ON THE CONCEPTUAL-LINGUISTIC METAPHOR OF ROMANIAN LANGUAGE

(Abstract)

The present paper aims at demonstrating that Sextil Pușcariu developed an original conception on metaphor which to a large extent and on more solid theoretical grounds anticipated „the contemporary theory” proposed by cognitive semantics in this field. The analyses of the metaphorical instances extracted from S. Pușcariu’s *Limba română, I. Privire generală* (1940) prove the fact that the Romanian linguist has assumed a “cognitive” perspective on metaphor, which highly contrasts to the traditional rhetorical one. His view has later found an echo in Eugeniu Coșeriu’s conception and, recently, in the development of Coserian theory of metaphor, proposed by Mircea Borcilă. Unlike cognitive semantics, where the image projected from the metaphorical source to the target remains external to the semantic contents of the words, for the Romanian linguists the image is neither separated from the linguistic concepts or “ideas”, nor from the world’s vision that emerges in the historical languages.

Cuvinte-cheie: *metaforă, imagine metaforică, metaforă conceptuală, metaforă a limbii române, semantică cognitivă, lingvistică integrală.*

Keywords: *metaphor, metaphorical image, conceptual metaphor, metaphor of Romanian language, cognitive semantics, integral linguistics.*

Institutul de Lingvistică și Istorie Literară
 „Sextil Pușcariu”
 Cluj-Napoca, str. E. Racoviță, 21
 elena_faur@inst-puscariu.ro